

Nr 321.

Av herr **Wahlund m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till fria sommarresor för barn m. m.*

I proposition nr 210 till årets riksdag har chefen för socialdepartementet föreslagit vissa ändringar i gällande grunder beträffande rätten att erhålla fria sommarresor. Socialministern föreslår sålunda, att den härvid tidigare tillämpade rabattgränsen skall ersättas med en inkomst- och förmögenhetsgräns så, att rätten till fria resor för barn med vårdare inträder, då familjens beskattningsbara belopp och skattepliktiga förmögenhet icke överstiger 1 500 resp. 10 000 kr. Rätten till fria sommarresor begränsas i princip till de grupper av barn och vårdare, vilka äro bosatta i städer och samhällen med mer än 8 000 invånare. Socialstyrelsen har emellertid möjlighet att medgiva dispens för orter med stadsliknande karaktär och större industrisamhällen med mindre invånarantal än 8 000. Denna dispensmöjlighet föreslås utvidgad att omfatta även landskommuner, där behovet av fria resor för barn och vårdare prövas vara särskilt stort. Slutligen finnes möjlighet till fria resor för vissa barn på landsbygden och i de mindre tätorterna, vilka äro klena eller av annat skäl i trängande behov av miljöombyte. Under dessa omständigheter anser sig departementschefen för den stundande sommaren böra räkna med sammanlagt 80 000 resor.

Motionärerna hälsa med tillfredsställelse, att den betydelsefulla sociala förmån, som dessa fria resor för barn och vårdare otvivelaktigt utgöra, nu för första gången föreslås komma även landsbygden till godo. Det är av stor betydelse, att möjlighet medges dispensvägen för fria resor från vissa landskommuner, särskilt Norrland, vilka bedömas vara i behov därav. Likaledes framstår det som betydelsefullt, att förmånen utsträcker till att omfatta även klena och andra barn, som behöva ombyte av miljö, i mindre samhällen och landsbygd i allmänhet, även om vi ställa oss tveksamma till hur den föreslagna individuella prövningen inom socialstyrelsen kommer att utfalla i praktiken.

Vi finna emellertid, att man numera borde taga steget fullt ut och i fråga om de fria resorna likställa landsbygdsbarnen och småorternas barn med de större stadsorternas. De argument för att de fria resorna skulle förbehållas de större stadsorternas barn — utrymnings-skäl och farhågor för näringsbrist — ha ej längre någon avgörande betydelse. Talet om att

landsbygds miljön för barn skulle vara så mycket bättre än stadsmiljön motsäges av det förhållandet, att barnadödligheten numera, i motsats till tidigare, är avsevärt högre på landsbygden än i stadsbygden. Möjligen kan man anse ett miljöombyte på sommaren vara av större betydelse för stadsbarnen än för landsbarnen. Å andra sidan kan man för landsbygdsbarnens del åberopa lanthusmödrarnas stora arbetsbörd.

Det kan i detta sammanhang erinras om att enligt en offentlig utredning (S.O.U. 1939: 6) den genomsnittliga arbetstiden för en lantbrukarhustru vid ett jordbruk om i genomsnitt 15 har åker uppgår till i medeltal 13 timmar. Härtill komma 2 timmar till måltider, personlig hygien o. d., varför 9 timmar i genomsnitt återstå till sömn och småpauser i arbetet. Motionärerna anse det vara en synnerligen behjärtansvärd sak, att arbetstygda landsbygdsmodrar i låga inkomstskikt skola kunna förhjälpas att någon tid på året kunna komma ifrån åtminstone arbetet med omvårdnaden om barnen.

Det bör framhållas, att riksdagen redan år 1943 uttalade, att statens bidragsverksamhet för barnens sommarvistelse borde komma även landsbygdens barn tillgodo. Fjolårets riksdag fann anledning erinra om detta uttalande. Det kan vidare påpekas, att såväl Svenska landsbygdens kvinnoförbund som Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund i början på detta år hemställt, att de fria sommarresorna gjordes i lika mån tillgängliga för de mindre tätorternas och den egentliga landsbygdens befolkning.

Departementschefen har emellertid icke ansett sig kunna föreslå en utsträckning av rätten till fria sommarresor att gälla landet i dess helhet. Som skäl härför anföres, att järnvägarna den kommande sommaren icke skulle kunna bära den ytterligare trafikbelastning, som en utökning av de fria sommarresorna skulle innebära. Det förklaras, att mer än 80 000 resor icke kunna medgivas. Det förefaller emellertid ingalunda orimligt förmoda, att en minskning av antalet utställningsresor, kongressresor, badortsresor o. d. skulle kunna inom ramen för järnvägarnas trafikkapacitet lämna plats för ett avsevärt utökat antal fria sommarresor för barn och vårdare. Någon mera preciserad utredning härom har ej presenterats.

Om man antar, att för landsbygdens vidkommande ungefär samma resandefrekvens skulle gälla som för städernas del, skulle detta, om man i övrigt följer departementschefens förslag, innebära drygt 100 000 resor för barn och inemot 60 000 resor för vårdare. Det är emellertid tydligt, att framför allt med hänsyn till landsbygdens arbetskraftsproblem och arbetsbördan för dess husmodrar det på landsbygden möter stora svårigheter att utnyttja denna sociala förmån. Det framstår därför som mera rimligt att antaga, att resandefrekvensen blir endast hälften av städernas vid ett utsträckande av principen om fria sommarresor att gälla lands-

bygden utan inskränkningar. Man skulle således, om inkomstgränsen sattes vid 1 500 kr., komma upp i ett sammanlagt antal resor av ungefär 145 000.

Motionärerna anse sålunda skäl föreligga för en höjning av inkomstgränsen till 1 500 kr., men kunna godtaga denna förändring endast under förutsättning, att rätten till fria sommarresor samtidigt utsträcker att generellt omfatta också landsbygdens och de mindre samhällenas barn. Skulle trafiksituationen bedömas sådan, att en utökning av antalet fria resor ej kan ske utöver det av departementschefen föreslagna antalet, 80 000, synes det oss vara orimligt, att man ökar möjligheterna att erhålla fria resor för de större städernas och samhällenas barn, men icke går med på att, så långt ske kan, utvidga denna rätt till de mindre samhällenas och landsbygdens barn. Det kan erinras om att man för städernas del räknar med 56 000 resor sommaren 1945 mot 45 500 resor sommaren 1944 eller en ökning med 10 500. Om den nuvarande inkomstgränsen av 1 000 kr. bibehålles, kan antalet resor för städernas barn uppskattas till drygt 40 000. Därigenom skulle ett betydligt utökat antal resor stå till de mindre samhällenas och landsbygdens förfogande inom ramen för de 80 000 planerade resorna. Ur rättvisesynpunkt synes det utan tvivel vara riktigtast att flytta över de resor, som skulle komma på de familjer i städerna, vilkas inkomster ligga mellan 1 000 och 1 500 kr., till landsbygdens mera behövande familjer.

Med anledning av vad vi sålunda anfört få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 måtte tillse, att fria sommarresor för barn och vårdare göras i möjligaste mån lika tillgängliga för landsbygdens och de mindre samhällenas befolkning som för de större städernas.

Stockholm den 20 mars 1945.

S. G. W. Wahlund.

Ivar Persson.

Gustav Hallagård.

Bernhard Näsgård.

Gärda Svenson.

K. A. Westman.

John Gustavson
i Guntorp.

Joh. Friggeråker.

L. Tjällgren.

Gust. E. Andersson.

J. A. Andersson.

Arvid De Geer.

B. A. Nilsson.